

зустріти у навчальному посібнику «Державне управління та державні установи», виданого авторами В. П. Рубцовим, Н. І. Перинською та Ю. П. Сурміним, під яким розуміються спеціалізовані загони озброєних людей, наділені повноваженнями в разі необхідності від імені держави застосовувати силу для забезпечення виконання велень і розпоряджень держави, що містяться у приписах правових норм. До суб'єктів здійснення вказані автори відносять, армію, поліцію, службу безпеки та пенітенціарні установи.

У свою чергу Н. М. Оніщенко та О. В. Лебідєва надають визначення поняття апарат примусу через перелічення суб'єктів, які уповноважені від імені держави застосовувати примус відносно інших недержавних суб'єктів суспільних відносин.

Такий спосіб визначення поняття «апарату примусу» не можна вважати не вірним, однак варто зазначити, що саме поняття «апарат примусу» через перелік суб'єктів, які реалізують (втілюють у «життя») дану правову категорію у соціальну реальність, не дає її точного розуміння. У зв'язку з цим виникає окрема дискусія стосовно віднесення Збройних Сил України до суб'єктів, котрі здійснюють державний примус.

Таким чином, здійснивши аналіз теоретичних положень, щодо визначення поняття «апарат примусу», дану категорію можна визначити як систему державних органів (службових та посадових осіб), які наділенні державно-владними повноваженнями, що полягають у здійсненні правового, економічного та фізичного тиску на особу, з метою виконання останньою, незалежно від її бажання, вимог закону заради відновлення порушених прав та свобод.

Одержано 12.10.2017

УДК 340.132.1

Анатолій Матвійович ШУЛЬГА,

професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7634-3665>

«ОСОБА» І «ОСОБИСТІТЬ» ЯК ТЕРМІНИ ПРАВНИЧОЇ ЛІНГВІСТИКИ

В українській літературній мові при тлумаченні терміна «особа» зазвичай робиться наголос, що під особою насамперед слід

розуміти конкретну людину у світлі характеристики її соціальних якостей. Але у даному контексті необхідно звернути увагу на те, що загалом термін «особа», як з позицій лінгвістичного, так і у плані філософського, соціологічного, психологічного, формально-юридично аналізу є неоднозначним. Особливістю української мови є те, що даний термін не завжди використовується при характеристиці людини. Проте, як уже зазначалось, під особою насамперед розуміється людина.

Особа – це окрема людина («людський індивід») як свідомо-вольовий учасник взаємовідносин людей, суб'єкт суспільних відносин, суб'єкт соціально значущої поведінки, який має певні соціальні й природні якості (аналогічне значення в російській мові має термін «личность», в англійській – «person»). Саме у цьому значенні, приміром, фігурує термін «особа» в реченні «встановити особу незнайомця». У даному значенні цей термін як термін «мови права», «мови закону (законодавства)» за часів колишнього СРСР в Українській РСР отримав навіть конституційне закріплення. Другий розділ Конституції (Основного Закону) Української Радянської Соціалістичної Республіки 1978 р. мав назву «Держава і особа», оскільки, як зазначалось в її преамбулі, вона була прийнята «відповідно до Конституції (Основного Закону) Союзу Радянських Соціалістичних Республік 1977 року», другий розділ котрої також мав назву «Держава і особа» (приміром, у ст. 52 Конституції Українській РСР зазначалось: «Громадянам Української РСР гарантується недоторканність особи»).

Проте особа – це не тільки окрема людина як свідомо-вольовий учасник взаємин людей. Особа – це також людина, котра мала чи має певне становище у суспільстві, в соціальній групі тощо (російськомовний аналог – термін «лицо», англломовний аналог – «person»). Відповідна людина іменується, приміром, як «духовна особа», «історична особа», «царююча особа». Так, наприклад, в Артхашастрі (Глава 1) йдеться, зокрема, про правила поведінки як власне самої «особи», тобто цара, так і про правила поведінки тих, завданням яких є «охорона особи (цара)». У зазначеному смислового плану, з огляду на термінологію сучасного чинного законодавства, використовуються, приміром, такі терміносполучення як «особа похилого віку», «малолітня особа», «особа, що досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність», «особа без громадянства», «службова особа», «посадова особа», «уповноважена особа».

Але у сфері права, у сфері спеціально-юридичної термінології під особою може розумітись не тільки людина. Юристам відомо, що суб'єкти цивільного права, учасники цивільно-правових відносин –

це «особи» (російськомовний аналог – термін «лицо», англomовний аналог – «person»). Другий розділ чинного Цивільного кодексу України має назву (традиційну для країн з правовою системою романо-германського типу) «Особи» і вказує на їх види – «фізичні особи» (ст. 24), тобто люди і «юридичні особи», котрі, на відміну від людей, є не «природними», а «штучними» явищами. Відповідно до ст. 80 Цивільного кодексу України юридичною особою «є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку».

Під особистістю (російськомовний аналог – термін «личность», англomовний аналог – «personality») розуміється усталена сукупність соціально значущих якостей («рис») людини, що характеризують її як члена певного суспільства, соціуму, спільноти тощо (розуміння «людини як єдності організму і особистості» одне із положень вчення В. М. Мясіщева про «психологію стосунків»). Особистість – це конкретна людина з огляду на її культуру, характер, поведінку, – людина як носій певної моралі, моральних принципів, переконань, певних властивостей, поглядів тощо. У даному плані відповідним інтерпретаційним прикладом може бути класичне речення «врахування особистості злочинця при призначенні покарання» (враховується «позитивна характеристика з місця роботи», «сімейний стан» тощо). Зазначене речення-приклад, при його певному логічному перетворенні, може навіть підкреслити головну смислову особливість понять особа і особистість. Змістовна відмінність даних термінів стає абсолютно наочною, якщо сказати так: «врахування особистості особи, що вчинила злочин, при призначенні покарання».

Одержано 12.10.2017

УДК 342.9

Олена Геннадіївна ЮШКЕВИЧ,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківський національний університет внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0024-6070>

ФОРМИ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

За останні три роки, з моменту трагічних подій на майдані під час «Революції гідності», можна констатувати активність громадського суспільства у всіх сферах життєдіяльності суспільства та держави.